

11. Законодательная техника: Науч.-практ. пособие / Под ред. Ю.А. Тихомирова. – М., 2000.
12. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166_ VI // ВВР. – 2011. – № 38. – Ст. 385.
13. *Лата Н.Ф.* Адміністративно-правове регулювання нормотворчої діяльності органів виконавчої влади: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – К., 2004.
14. Юридический энциклопедический словарь / Гл. ред. А.Я. Сухарев; Ред. М.М. Богуславский, М.И. Козырь, Г.М. Миньковский и др. – М., 1984.
15. *Арістова І.В.* Нормативно-правове забезпечення державної служби // Юридична наука і практика. – 2011. – № 1. – С. 38-44.
16. *Николаева Л.А., Соловьева А.К.* Административная юстиция и административное судопроизводство // Зарубежный опыт и российские традиции: науч.-практ. изд. – СПб., 2004.

Надійшла до редакції 02.03.2012

В.А. Завгородній
кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.922

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХОДАХ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Статтю присвячено висвітленню питань щодо правового статусу та діяльності антикорупційних громадських організацій в зарубіжних країнах, зокрема, в країнах СНД, Центральної та Західної Європи, США та інших.

Ключові слова: громадська організація, протидія корупції, антикорупційна діяльність.

Статья посвящена вопросам, связанным с правовым статусом и деятельностью антикоррупционных общественных организаций в зарубежных странах, в частности, в странах СНГ, Центральной и Восточной Европы, США и других.

Ключевые слова: общественная организация, противодействие коррупции, антикоррупционная деятельность.

The article is devoted questions to related to legal status and activity of anticorruption public organizations in foreign countries, in particular, in the countries of the CIS, Central and East Europe, the USA etc.

Keywords: public organization, counteraction a corruption, anticorruption activity.

Постановка проблеми. Як будь-яке негативне суспільне явище, корупцію неможливо викоринити повністю і остаточно, але знизити її рівень до окремих епізодичних явищ можливо. Виконання цього за-

вдання поки що не вдається ні владним правоохоронним структурам, ні громадським організаціям, що діють в Україні сьогодні. Тому державними програмами та концепціями до одного з пріоритетних напрямів покращання стану протидії корупції віднесено вивчення досвіду протидії цьому явищу в інших державах світу та його впровадження в Україні [1; 2; 3].

Однак незважаючи на зазначену обставину, втілення загальносвітових та міжнародних моделей організації протидії корупції в нашій державі не відбулося. Залишилися невирішеними питання про приведення національного антикорупційного законодавства у відповідність до вимог ратифікованих Україною міжнародних конвенцій, не був створений самостійний орган для боротьби з корупцією, більшої прозорості та демократичності вимагають механізми реалізації публічної влади, є недосконаліми управлінські технології формування некорупційної поведінки у представників влади тощо [4].

Поряд з цим у більшості держав світу з високим рівнем розвитку демократії та сильною владою деструктивний вплив корупції на суспільні процеси зменшується за допомогою заходів, серед яких важливе місце посідає залучення громадських інституцій для створення атмосфери нетерпимості до існування корупції на будь-яких щаблях публічної влади, авторитетних та принципових правоохоронних органів, на яких покладається обов'язок виявляти факти корупції та притягувати корупціонерів до юридичної відповідальності.

Прагнення нашої країни стати на один щабель з багатьма високорозвиненими країнами світу змушує шукати шляхи викорінення цього соціального зла різними способами та методами. На думку автора, вивчення та узагальнення досвіду роботи громадських організацій у різних країнах світу, де боротьба з корупцією є головним пріоритетом діяльності органів влади та суспільства, має істотне значення, оскільки дозволить знайти шляхи розв'язання багатьох питань антикорупційного змісту, з якими зіткнулася наша держава сьогодні. Слід погодитися з думкою С.М. Іншакова, який наголошує на тому, що участь громадян у протидії злочинності є принциповою умовою, оскільки без підтримки населення ще в жодній країні не вдалося побудувати ефективну систему впливу на злочинність [5].

Отже, удосконалення вітчизняної системи протидії корупції можливе лише за умов комплексного аналізу існуючих систем організації боротьби з цим явищем у світі, виокремлення найбільш придатного для запровадження в нашій державі відповідного досвіду та розробки організаційно-правового механізму для його інтеграції в Україні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Залученню громадських організацій до протидії корупції та їх взаємодії з державними та правоохоронними органами присвя-

чено роботи Д.Г. Заброди, О.Г. Кальмана, М.І. Камлика, Р. Клітгаарда, М.І. Мельника, Є.В. Невмержицького, О.Я. Прохоренка, О.Ю. Тодики та інших. Однак питання про участь громадських організацій у заходах щодо протидії корупції в зарубіжних країнах не піддавалися науковому аналізу.

Метою даної статті є вивчення досвіду участі громадських організацій у заходах щодо протидії корупції в інших державах та розробка шляхів його впровадження в Україні.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішити такі основні завдання: 1) визначити статус громадських організацій у сфері протидії корупції в країнах Співдружності Незалежних Держав; 2) здійснити характеристику діяльності антикорупційних громадських об'єднань в Центральній Європі; 3) висвітлити громадські ініціативи у сфері протидії корупції у США та країнах Західної Європи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження антикорупційної діяльності на теренах Співдружності Незалежних Держав дозволило зробити висновок, що серйозні наміри щодо протидії корупції на міждержавному рівні були задекларовані в Стамбульському плані дій по боротьбі з корупцією для Armenії, Азербайджану, Грузії, Киргизької Республіки, Російської Федерації, Таджикистану і України, що був прийнятий 18 червня 2004 р. Відповідно до третього принципу дій „Підтримка активної участі громадськості в реформах” країни – учасники плану повинні сприяти громадським обговоренням проблем корупції і участі громадян в попередженні проявів корупції шляхом: ініціювання на різних рівнях кампаній і освітніх програм для підвищення обізнаності громадян, що стосуються негативних наслідків корупції та спільних зусиль щодо її попередження разом з громадськими асоціаціями, включаючи неурядові організації; розширення співробітництва між урядовими структурами та неурядовими організаціями в боротьбі з корупцією; залучення неурядових організацій до моніторингу програм і діяльності державного сектора; прийняття законів та затвердження положень, які будуть гарантувати неурядовим організаціям необхідні права для ефективної участі в боротьбі з корупцією [6].

Виконання задекларованих принципів Стамбульського плану можна прослідкувати шляхом дослідження активності діяльності неурядових громадських об'єднань у сфері протидії корупції в кожній країні, яка брала в ньому участь.

Аналіз антикорупційних заходів на пострадянському просторі свідчить, що найактивніша участь громадськості у сфері протидії корупції спостерігається в Російській Федерації.

Зупинимося на дослідженні діяльності найбільш активних, що мають позитивний досвід та постійно нагадують про свою діяльність через засоби масової інформації РФ, а також успішно реалізують ан-

тикорупційні програми.

3 грудня 2001 р. в м. Томську та Томській області працює „Коаліція проти корупції”. Ця неполітична громадська організація створена за підтримки міжнародної антикорупційної програми „Партнерство проти корупції” і таких потужних організацій, як „АМР” США і „MSI”. Учасники організації – громадські діячі та журналісти, які мають головною метою створення соціального середовища, що не визнає корупцію. Коаліція здійснює свою роботу в таких напрямках: надає безкоштовну юридичну допомогу особам, які постраждали від корупції чи надмірної бюрократії; здійснює громадський контроль за діяльністю влади; проводить просвітницьку роботу серед різних прошарків населення; організовує публічні дискусії; на конкурсній основі здійснює підтримку журналістів, які проводять журналістські розслідування щодо протидії корупції; проводить законотворчу роботу. Антикорупційні програми, аналогічні томській, здійснюються сьогодні в багатьох регіонах Росії. Коаліція в Томській області активно співпрацює з колегами із Самари, Іркутська, Владивостока.

В антикорупційних процесах Росії активну участь бере „Громадський Комітет із протидії корупції”, який створено правлінням Торгово-промислової палати Нижегородської області в лютому 2007 р. Відповідно до положення основним завданням громадського комітету є сприяння російським підприємцям у вирішенні проблем протидії корупції [7]. Комітет здійснює свою діяльність при взаємодії з Торгово-промисловою палатою РФ, державними та муніципальними органами, а також іншими громадськими організаціями.

Для проведення більш масштабних загальнодержавних заходів антикорупційного змісту в РФ створюються та діють громадські організації міжрегіонального рівня. Так, наприклад, у 2004 р. Міністерством Юстиції РФ зареєстрована міжрегіональна громадська організація (МГО) розвитку антикорупційних програм „Громадський антикорупційний комітет”, головною метою якого є участь у побудові сучасної демократичної моделі держави через формування антикорупційних бар’єрів [8]. Діяльність комітету спрямована на підвищення рівня відповідальності посадових осіб за свою роботу, яка має бути більш прозорою та підконтрольною. Ще однією реально діючою міжрегіональною громадською організацією РФ є „Комітет по боротьбі з корупцією”, головним завданням якого стало висвітлення конкретних фактів корупції і конкретних корупціонерів «на землі» – на тому самому рівні влади, з яким кожного дня стикаються громадяни Росії. При цьому комітет не ставить за завдання саме покарання корупціонерів, оскільки це є функцією держави та її правоохоронних органів, з якими комітет тісно співпрацює.

Свою діяльність в антикорупційній сфері РФ здійснюють також

громадські об'єднання у формі рухів. У 2005 р. в м. Нижній Новгород створено міжрегіональний громадський антикорупційний рух „На-родний контроль”, що є некомерційною організацією та не має своєю основною метою отримання прибутку. Відповідно до статуту метою руху є сприяння будь-яким антикорупційним ініціативам в РФ та розробка і реалізація програм розвитку громадського руху на їх підтримку; участь та надання допомоги у створенні аналогічних об'єднань, центрів, секцій та інших громадських рухів, що ставлять перед собою подібні цілі [9].

Міжрегіональні громадські організації РФ створюються також шляхом союзу декількох організацій, що використовують спільні можливості у протидії корупції на загальнодержавному рівні. Прикладом цього є „Російське Антикорупційне Партнерство” (далі – РАП), яке було створене в квітні 2005 р. Організаціями-засновниками РАП стали „Партнерство щодо протидії корупції” (Самарська обл.), „Коаліція проти корупції” (Томська обл.), „Антикорупційна Коаліція Примор'я”, „Коаліція з протидії корупції” (Іркутська обл.). Головна мета Партнерства – розробка та реалізація на координаційній основі заходів із протидії корупції в Росії та її регіонах.

Високому рівню активності розвитку інститутів громадянського суспільства у сфері протидії корупції, на думку автора, сприяє нормативно-правове забезпечення їх діяльності. Відповідно до ст. 1 Федерального Закону РФ “Про протидію корупції” від 25 грудня 2008 р. протидія корупції – це діяльність федеральних органів державної влади, органів державної влади суб'єктів Російської Федерації, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, організацій і фізичних осіб в межах їх повноважень. Одним із основних принципів протидії корупції (ст. 3) є співробітництво держави з інститутами громадянського суспільства.

Таким чином, основний антикорупційний закон визначає головним пріоритетом у антикорупційній політиці держави залучення громадян та їх об'єднань. Разом з цим у Російській Федерації діяльність громадських організацій врегульовано, на відміну від України, двома базовими федеральними законами. Головним є Закон РФ “Про громадські об'єднання”, прийнятий Державною Думою 14 квітня 1995 р. [10]. У зазначеному Законі задекларовано загальні положення громадських об'єднань, їх поняття, організаційно-правові форми, права і обов'язки, принципи створення та діяльності, а також інші базові положення.

Заслуговує на увагу в даному законі стаття, що регламентує відносини взаємодії держави і громадських об'єднань. Так, відповідно до ст. 17 Закону втручання органів державної влади і їх посадових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади і їх посадових

осіб не допускається, за винятком випадків, що передбачені зазначеним федеральним законом. Держава забезпечує дотримання прав та законних інтересів громадських об'єднань, здійснює підтримку їх діяльності, законодавчо врегульовує надання їм податкових та інших пільг і переваг. Державна підтримка може виражатися у вигляді цільового фінансування окремих програм громадських об'єднань за їх заявками (державні гранти); укладення будь-яких видів угод, у тому числі на виконання робіт та надання послуг.

Відповідно до розглянутого закону громадським об'єднанням притаманні дві форми їх створення. Так, відповідно до ст. 18 Закону рішення про створення громадського об'єднання, затвердження його статуту та формування керівних і контрольно-ревізійних органів приймається на з'їзді чи загальних зборах. З моменту прийняття таких рішень громадське об'єднання вважається створеним: здійснює свою головну діяльність, набуває прав та бере на себе обов'язки, передбачені названим федеральним законом (окрім прав юридичної особи). Правоздатність громадського об'єднання як юридичної особи виникає з моменту державної реєстрації даного об'єднання. Таким чином, у Росії можуть створюватися громадські об'єднання, які не є юридичними особами.

Прикладом діяльності антикорупційної громадської організації, створеної в РФ у формі громадської організації без заснування юридичної особи, є „Громадська Рада антикорупції” („ОСА”). Ця громадська організація була створена у 2003 р. силами загальноросійської громадської організації „ОПОРА РОССИИ”, Національного антикорупційного комітету, Антикорупційного центру та Фонду „ИНДЕМ”.

Антикорупційною громадською організацією Росії, що створена у формі громадської організації без заснування юридичної особи, є також „Національний антикорупційний комітет”. Його головна мета – консолідація сил громадянського суспільства для протидії корупції в Російській Федерації.

Таким чином, проведений аналіз досвіду діяльності громадських об'єднань у сфері протидії корупції без заснування юридичної особи свідчить, що такі організації є рушійною силою для проведення загальнодержавних антикорупційних кампаній, однак, з іншого боку, держава не може здійснювати повний контроль за легітимністю діяльності таких організацій, що виявляється насамперед у відсутності державної реєстрації цих суб'єктів.

Другим базовим законом, що регламентує діяльність громадських організацій, у тому числі і антикорупційної спрямованості, є Федеральний Закон „Про некомерційні організації”, прийнятий 8 грудня 1995 р., який визначає правове положення, порядок створення, діяльності, реорганізації та ліквідації некомерційних організацій як юридичних осіб, а також можливі форми їх підтримки органами державної влади

та місцевого самоврядування.

Згідно зі ст. 2 цього Закону некомерційною є організація, що не має основною метою своєї діяльності вилучення прибутку, що не розподіляється між її учасниками. Некомерційні організації можуть створюватися для досягнення соціальних, благодійних, культурних, освітніх наукових та управлінських цілей, захисту прав і законних інтересів громадян та організацій, вирішення спорів та конфліктів, надання юридичної допомоги, а також з іншою метою, спрямованою на досягнення суспільних благ [11].

Так, у листопаді 2006 р. в м. Нижній Новгород було створено некомерційну організацію „Приволжський фонд із реалізації антикорупційних програм і програм економічної безпеки” – Фонд Антикорупція. Фонд Антикорупція створений як структура громадського профілю, яка займається предметним вивченням проблем корупції і протидії цьому фактору. Головний напрямок діяльності Фонду – оптимізація правоохоронної і судової практики, яка спрямована на виявлення і припинення корупційної діяльності.

Здійснення аналізу діяльності громадських антикорупційних організацій та їх об'єднань у Російській Федерації дозволяє дійти висновку, що всі вони належать до некомерційних організацій, оскільки не мають на меті отримання прибутку.

Підтримка широкого залучення громадськості до боротьби з корупцією в країні знаходить своє відображення і в нормативно-правових актах глави держави. Так, Указом Президента РФ від 31 липня 2008 р. затверджено „Національний план протидії корупції”, відповідно до якого серед заходів щодо удосконалення державного управління з метою попередження корупції заплановано розробку оптимальної системи взаємодії інститутів громадянського суспільства і засобів масової інформації з державними органами, виключаючи можливість неправомірного втручання в діяльність державних службовців [12].

Отже, на сьогодні в Російській Федерації вже накопичено досвід діяльності громадських організацій як стосовно аналізу та моніторингу корупції, так і реалізації окремих антикорупційних проектів у різних регіонах держави при підтримці органів державної влади.

Наміри щодо протидії корупції задекларовано і в інших країнах СНД. Таку тенденцію було зафіксовано Світовим банком, який ще у 1997 р. склав список країн і територій, що „співробітничать у боротьбі з корупцією”, який у цілому налічував 47 держав. До цього списку з-поміж пострадянських країн потрапили Вірменія, Азербайджан, Грузія, Казахстан, Латвія і Молдова [13].

Серед зазначених країн розвиток інститутів громадянського суспільства та його вплив на стан протидії корупції спостерігається в Азербайджані. Для активізації громадськості в антикорупційних процесах та

пробудження громадської думки в цій країні створено потужну неурядову громадську організацію „Фонд боротьби з корупцією”. Головною прерогативою діяльності організації є проведення досліджень у сфері протидії корупції. Для досягнення поставленого завдання проводяться різні заходи: дослідження, семінари, конференції – з метою виявити реальний стан рівня корупції в азербайджанському суспільстві [14].

Фонд боротьби з корупцією Азербайджану бере активну участь у законопроектній роботі. У червні 2005 р. Фонд провів презентацію проекту поправок і пропозицій до Закону „Про боротьбу з корупцією в Азербайджанській республіці” в міжнародному Прес-центрі. Проект був репрезентований у зв’язку з необхідністю ліквідації недоліків у вищезазначеному законі і з метою його приведення до міжнародних стандартів. Також у 2007 р. проведено антикорупційну експертизу проекту Закону „Про освіту” та надано пропозиції до чинного закону.

На початку 2008 р. при підтримці Комісії з боротьби з корупцією Азербайджанської Республіки Фондом розпочато реалізацію ще одного проекту під назвою „Антикорупційне просвітництво і віртуальний центр консультацій”. Проект реалізовувався протягом одного року в 12 регіонах держави. Його основна мета – інформувати громадськість про прийняту „Національну стратегію з підвищення прозорості і боротьби з корупцією” і поряд з підвищенням рівня просвітництва населення допомогти її реалізації.

Таким чином, громадськість Азербайджану активно використовує новітні технології для протидії корупції, залучаючи при цьому до своєї роботи міжнародні спонсорські організації, що дозволяють втілити в життя заплановані проекти.

Казахстан був однією з перших країн СНД, яка прийняла Закон „Про боротьбу з корупцією”, що дало правову основу для викорінення цього явища [15]. Однак активні кроки щодо протидії корупційним проявам глобального рівня розпочалися у країні декілька років тому. Відповідно до Указу Президента Республіки від 5 січня 2005 р. № 534 „Про державну програму боротьби з корупцією на 2001 – 2005 роки” боротьба з корупційними проявами набула системного і комплексного характеру [16]. Протидія корупції в Казахстані визначена як один із основних пріоритетів державної політики, що потребує залучення до такої діяльності громадськості. Про це свідчить затвердження „Державної програми боротьби з корупцією на 2006 – 2010 роки” [17]. Метою програми є зниження рівня корупції у всіх сферах життєдіяльності шляхом підвищення ефективності координації діяльності державних органів та інститутів громадянського суспільства.

Постійно діючим та реально дієвим у країні є Громадський фонд „Транспаренси Казахстан”, що заснований у вересні 1999 р. Це неурядова некомерційна громадська організація, головною метою якої,

відповідно до статуту, є підвищення громадської свідомості щодо важливості боротьби з корупцією в Казахстані шляхом сприяння розвитку структур громадянського суспільства за допомогою освіти, виховання, професійної підготовки і правового захисту [18]. До статутних завдань Фонду віднесено: організацію та проведення економічних, правових та гуманітарних досліджень; організацію досліджень із питань розвитку взаємодії з владою організацій громадської ініціативи; сприяння громадянам та організаціям у реалізації їх конституційних прав та свобод; проведення експертиз чинних нормативно-правових актів, а також їх проектів за запитами зацікавлених організацій; вивчення зарубіжного досвіду боротьби з корупцією.

Нормативне забезпечення діяльності громадських організацій Казахстану у сфері протидії корупції здійснюється за аналогією з Російською Федерацією. Законодавчим органом держави прийнято Закон Республіки Казахстан „Про громадські об'єднання” від 31 травня 1996 р. № 3-1 та Закон Республіки Казахстан „Про некомерційні організації” від 16 січня 2001 р.

Таким чином, на теренах Співдружності Незалежних Держав набирає своєї активності такий інститут громадянського суспільства, як громадські організації, що декларують свою антикорупційну спрямованість. Це зумовлюється демократичними процесами, які поступово відбуваються на пострадянському просторі, а також невідворотною необхідністю залучення громадськості до протидії цьому антисоціальному явищу.

У рамках аналізу діяльності громадськості у країнах Східної Європи особливої уваги заслуговують держави, які досягли певних успіхів у протидії корупції. До них слід віднести Республіку Польщу, Словацьку Республіку, Чехію.

У Польщі особливу роль у сфері формування негативного ставлення до корупції відіграють польські неурядові організації. У країні діє відділення „Transparency International”. Крім того, найбільш активною неурядовою організацією в цій сфері є «Фонд Баторія», який з 2000 р. здійснює програму „Проти корупції”, а також співпрацює в рамках Антикорупційної коаліції неурядових організацій [19]. Фонд разом з Антикорупційною коаліцією НГО та польською неурядовою організацією „FIDE” (Форум-Інтеграція-Демократія-Європа) [20] активно займається роботою, спрямованою на громадське просвітництво. Неурядові організації взяли на себе обов'язок здійснення постійного моніторингу, так званого „watch dog”. Це перевірка того, чи діють органи центральної влади та місцевого самоврядування відповідно до законів та стандартів демократії. Так, Фонд Баторія проводив великий моніторинг способів фінансування президентської передвиборчої кампанії, а потім кампанії перед виборами в органи місцевого

самоврядування, де було виявлено низку недоліків.

Досвід боротьби з корупцією у Словаччині свідчить про ефективність залучення громадськості до боротьби з корупцією. З метою отримання інформації про посадові злочини та локалізації цього явища в правоохоронних структурах встановлено спеціальну телефонну лінію, якою громадяни країни можуть повідомляти про відомі їм протиправні дії правоохоронців. Одночасно в міжнародній інформаційній мережі Інтернет створено веб-сторінку, де бажаючі можуть висловити свої пропозиції щодо необхідних заходів з боротьби з корупцією в державних установах [21]. Важливу роль у боротьбі з корупцією відіграють національні програми боротьби з корупцією, прийняті урядами багатьох держав світу. Першочергову увагу в цих програмах приділено створенню механізмів та системи ефективного контролю, в тому числі і за роботою недержавних організацій та широкого спектра незалежних ЗМІ. Так, у Словаччині діє „Національна програма по боротьбі з корупцією – 2000”. Метою цього документа є висунення концепції боротьби з корупцією, визначення методів та засобів, які необхідні для перемоги в цій боротьбі. Зазначений документ було представлено на всенародне обговорення для того, щоб у його удосконаленні взяли участь усі верстви населення – громадяни, неурядові організації, засоби масової інформації, підприємці та посадові особи.

Окремий розділ Програми по боротьбі з корупцією присвячений неурядовим організаціям. Їх головними завданнями визначено такі: 1) контроль за процесами корупції (у сфері державних закупівель); 2) участь у наданні громадськості інформації про боротьбу з корупцією (інформування громадськості про досягнуті результати, відкриття дискусійної групи в мережі Інтернет); 3) участь у проведенні та підготовці незалежних експертних оцінок (наприклад, розробка версії Кодексу поведінки державного чиновника).

Відповідно до програми, її успіх неможливий також без створення широкого громадського антикорупційного союзу, заснованого на принципах партнерства уряду з неурядовими організаціями.

Антикорупційні громадські рухи дістали свого розвитку і в країнах Прибалтики. Сьогодні активно розвивається і діє товариство в підтримку суспільних благ – „Суспільство за прозорість – DELNA”. Це неурядова організація, головною метою якої є сприяння формуванню демократичного суспільства за допомогою відкритості інформації і викорінення корупції [22].

Розглядаючи громадські ініціативи у сфері протидії корупції країн Західної Європи, на наш погляд, слід дослідити позитивний досвід діяльності окремих держав, що входять, за рейтингом міжнародної неурядової організації „Транспаренсі Інтернешнл”, в першу двадцятку найбільш некорумпованих у світі, а саме: Швеції, Нідерландів та Данії.

У таких країнах, як Швеція, Нідерланди та Данія, корупція на низовому рівні майже відсутня. Корупція сприймається урядами цих країн як серйозна проблема національної безпеки. При цьому вона розглядається як внутрішня та зовнішня загроза.

Система боротьби з корупцією в Нідерландах охоплює такі процедурні та інституціоналізовані заходи: постійна звітність і гласність у питаннях виявлення корупції і обговорення наслідків – покарань за корупційну діяльність; розробка системи громадського моніторингу можливих точок виникнення корупційних дій у державних організаціях і суворого контролю за діяльністю осіб, що знаходяться в цих точках, за допомогою участі громадськості; всі матеріали, пов'язані з корупційними діями, якщо вони не зачіпають систему національної безпеки, в обов'язковому порядку стають доступними громадськості; велику роль у боротьбі з корупцією відіграють засоби масової інформації, які обнародують випадки корупції і часто проводять незалежні розслідування.

Разом з цим до боротьби з корупцією у європейських державах активно залучаються різні громадські організації. Зокрема, у Швеції незалежним моніторингом за рівнем корумпованості в тих чи інших сферах суспільства займається створена в 1994 р. громадська організація „Демократичний аудит”, яка об'єднує в собі провідних шведських політологів, економістів та інших науковців. Поряд із моніторингом стану розвитку демократичних свобод у шведському суспільстві, ця організація займається також вивченням специфічних питань, у тому числі пов'язаних із боротьбою з корупцією.

У центрі комплексної стратегії боротьби з корупцією, що проводить уряд США, знаходиться стабілізація громадянського суспільства шляхом здійснення програм у галузі антикорупційного просвітництва та підвищення рівня громадянської свідомості з метою збільшення впливу громадськості на роботу державних органів. Залучення громадськості та населення у США активно здійснюється шляхом проведення різних спеціалізованих програм. Згідно з дослідженнями сучасних науковців, у Сполучених Штатах нараховується близько шестисот різних програм взаємодії правоохоронних органів з населенням, у тому числі з метою протидії корупції. Особи, що володіють будь-якою інформацією про злочин, можуть повідомити про це поліції анонімно за телефоном. За присвоєним для забезпечення безпеки номером виплачується грошова винагорода, якщо передані відомості виявилися корисними для розслідування злочину [23].

Серед громадських ініціатив у сфері протидії корупції у США слід назвати громадську організацію „Freedom House”, що активно розвивається та діє з 70-х рр. ХХ ст. Вона набула значного авторитету і популярності завдяки цілій низці комплексних наукових розробок в економічній, політичній і соціальній сферах. „Freedom House” (FH)

періодично представляє свої матеріали в рамках таких розробок: „Свобода в світі” (Freedom in the World), „Свобода преси” (Press Freedom Survey), „Транзитні суспільства” (Nations in Transit), „Монітор свободи” (Freedom Monitor), „Століття демократії” (Democracy’s Century) та ін. Специфікою методик „FH” є розподіл держав за декількома категоріями – „Вільна”, „Частково вільна” і „Невільна” [24].

Висновок. Проведення аналізу особливостей участі громадськості у протидії корупції в країнах СНД, країнах Центральної Європи та країнах з високим рівнем демократії дозволяє виокремити передовий досвід та визначити шляхи його запровадження в Україні. По-перше, громадські організації України, що діють у сфері протидії корупції, за своїм правовим статусом слід віднести до неурядових (недержавних), некомерційних організацій. Це дозволить відокремити їх від впливу та участі в засновництві з боку державних інституцій, а також визначитися з основною метою створення. По-друге, пріоритетними напрямками діяльності громадських організацій у сфері протидії корупції слід визначити: надання юридичної допомоги особам, які постраждали від корупції; здійснення громадського контролю за діяльністю влади; здійснення просвітницької та інформаційної антикорупційної кампанії; проведення громадської експертизи нормативно-правових актів; участь у законопроектній роботі; проведення досліджень та заходів з використанням високих інформаційних технологій; сприяння державним органам у проведенні заходів антикорупційного змісту. По-третє, діяльність громадських організацій у сфері протидії корупції повинна супроводжуватися підтримкою з боку держави. Державна підтримка може виявлятися у вигляді цільового часткового фінансування окремих суспільно корисних проектів та програм громадських організацій, проведення державних грантів, а також наданні грошових премій та винагород за активну співучасть із правоохоронними органами. По-четверте, для поглиблення діалогу між громадськістю та владою у сфері протидії корупції необхідним фактором у цій діяльності є забезпечення безумовного оперативного реагування органів влади на інформацію про факти корупції, що надається громадськими організаціями, з обов’язковим звітом про виконані дії.

Бібліографічні посилання

1. Про затвердження Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011 – 2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1240 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 94. – С. 128.
2. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки: Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 83. – С. 33.
3. Про першочергові заходи з реалізації Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції": Указ Президента України від 05 жовтня 2011 р. № 964 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 79. – С. 19.
4. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід і його актуальність для України: Матеріали наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2007.

5. *Итшаков С.М.* Зарубежная криминология. – М., 1997.
6. План действий по борьбе с коррупцией для Армении, Азербайджана, Грузии, Российской Федерации, Таджикистана и Украины: 5-я ежегодная встреча сети по борьбе с коррупцией для стран с переходной экономикой (г.Стамбул, Турция, 10 сентяб. 2003 г.), [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sum.org.ua/anti-corruption.htm>.
7. Общественный Комитет по противодействию коррупции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tpp.nnov.ru>.
8. Межрегиональное общественное объединение “Общественный антикоррупционный комитет” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://stopcorruption.ru/8.0.html>.
9. Межрегиональное общественное антикоррупционное движение “Народный контроль” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gani.ru>.
10. Об общественных объединениях: Федеральный Закон Российской Федерации от 19 мая 1995 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.consultant.ru/popular/obob/76_7.html.
11. О некоммерческих организациях: Федеральный Закон Российской Федерации от 12 января 1996 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.roskodeks.ru/cat/1190187136/form_info_doc/1192727063/index.html.
12. Об утверждении Национального плана противодействия коррупции: Указ Президента Российской Федерации от 31 июля 2008 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/text/docs/2008/07/204857.shtml>.
13. Doig A. Good Government and Sustainable Anti-corruption Strategies: A Role for Independent Anti-corruption Agencies? In Rick Staphenurst and Kpundeh, eds. Fighting Corruption: Lessons of Experience. EDI Seminar Series. – Washington, 1997.
14. Общественная организация “Фонд борьбы с коррупцией в Азербайджане” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aznocorruption.org>.
15. О борьбе с коррупцией: Закон Республики Казахстан от 2 июля 1998 г. // Ведомости Парламента Республики Казахстан. – 1998. – № 15. – Ст. 209.
16. Государственная программа борьбы с коррупцией на 2001–2005 годы: Указ Президента Республики Казахстан от 5 января 2001 г. № 534 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=00548&ogl=all>.
17. О Государственной программе борьбы с коррупцией на 2006–2010 годы: Указ Президента Республики Казахстан от 23 декабря 2005 г. № 1686 [Электронный ресурс] // Казахстанская правда. – 2005. – № 356. – Режим доступа : <http://www.kazembassy.by/econom/corruptsia.html>.
18. Общественный Фонд «Транспаренси казахстан» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.transparencykazakhstan.org.
19. Неправительственная общественная организация “Против коррупции” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rus.ngo.pl/wiadomosci/323968.html>.
20. Польская неправительственная организация "Форум Интеграция – Демократия – Европа" (FIDE) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.stq.ru/news/nbr.php?ELEMENT_ID=3866.
21. Міжнародний досвід щодо запобігання та протидії корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guds.gov.ua/>
22. Громадська організація “Суспільство за прозорість – DELNA” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.delna.lv.
23. Взаємодія інститутів громадянського суспільства та органів охорони правопорядку в Україні і зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія / В.М. Бесчастний, О.В. Філонов, В.М. Суботін, С.М. Пашков. – Донецьк, 2006.
24. Громадська організація “Freedom House” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.freedomhouse.org.